

Vanha Ja Uusi Henkinen Maailma Kirj. Ikk. P.

MONET vanhat oppineet ihmiset kyllä myöntävät ihmiselämän kehittymisen todella tapahtuvaksi ja siitä huolimatta kuitenkin ovat vanhoillisia. Selvästä omasta ristiriitaisuudestaan välittämättä sanovat he työväen aatteelta puuttuvan johdonmukaisuutta.

Sivistyskysymyksessä, varsinkin koulukysymyksessä heiltä näin ollen puuttuu oikeaa pohjaa ymmärtääkseen todellista kehitystä, joka on läpikäynyt eri jaksot ihmiskunnan vaiheissa, ja joka kehitys, tulevaisuuteen tähtäävässä suunnassa osoittaa yhä selvempää sivistystä, jota työläisen mielessä harhaillut ajatus jo vuosikymmeniä sitten on janonnut.

Saksassa on vuodesta 1918 käyty kovaa taistelua vanhan ja uuden maailman sivistyksestä. Valtava määrä ylempien koulujen ja yliopistojen opettajia tahtoi näet pysyttää koulut entisellään. Heille kuvastuvat ne opinnot joita he ennen nuorena koulussa harjoittelivat, henkisen sivistyksen ainoina välikappaleina. Kansalle voi kelvata kylläkin, sanovat he, uuden maailman, uusien tieteiden, kuten luonnontieteiden antama sivistys, mutta yläluokkalaisen sivistyksestä ei saa puuttua vanhan maailman, s. o. Kreikan ja Rooman, ihmiskunnalle antamia aatteita ja sivistysvälineitä. Vieläpä monet uneksivat kreikan ja latinan kielten ottamisesta oppikouluun entistä suuremmilla tuntimäärillä.

Mistä tämä johtuu? Siihen on kaksi pääsyytä vaikuttamassa. Ensimmäinen syy on se, että pelätään korkeamman sivistyksen alenevan, toinen syy, ehkä vaikuttavampi — on se, että pelätään uusien oppiaineiden turvissa uuden hengen tunkeutuvan kouluunkin.

Aleneeko henkinen kehitys todellakin uusien oppiaineiden saavutettua valta-asemaan? Tämä kysymys voidaan ratkaista sivistyshistoriallisesti. Tässä on otettava huomioon kaksi eri puolta: sivistyksen muoto ja sivistyksen sisältö. Kun sivistys sisältö uusiutuu yhä ajan kuluessa, täytyy muodonkin uusiutua, — vaikkakin muoto vanhoillisten jarruttaessa uusiutuu hitaammin.

Me voimme tämän osoittaa muttamilla esimerkeillä vanhemmilta ajoilta. Kristityillä ei alussa ollut muuta raamatua kuin vanha testamentti, ja nuoruudessaan he, nuo ensimmäiset kristityt, olivat saaneet juutalaisen kasvatuksen. Mutta heidän uskonnolliseen sivistykseensä oli tullut uusi sisältö. Syntyi taistelu. Uusi sisältö särki vanhan muodon ja loi vähitellen uuden muodon, ensin apostolisen, sitten kirkkoisain ja lopulta paavikauden kirkkomuodot. Luther sai kasvatuksensa paavin luostarissa, mutta oli saanut uuden, vapaamman sisällön itse elämästä. Sen vuoksi joutui hänkin ristiallokkaan, mutta hän selviytyi itseensä nähden

voittajana. Hän alkoi luoda sisällölle uutta muotoa, ja ajan olot antoivat hänelle niin voimakasta tukea katolista kirkkoa vastaan, että vallankumous meni uskonpuhdistuksen muodossa läpi, Lutherin johdolla.

Me näemme siis, että elämän kehityksellä on suurempi vaikutus kuin nuoruudessa saaduilla opetuksilla ja vaikutteilla, jotka olivat esim. Lutherilla ja ensin kristityillä (juutalaisuudessa) kylläkin voimakkaita nekin. Nykyajan voima voittaa menneen ajan voiman. Siksi elämä myös uudistaa koulut uusiin muotoihin.

Europalainen sivistys perustuu lähinnä kreikkalaiseen sivistykseen. Kun egyptiläinen pappi sanoi Kreikan kuuluisalle filosofille, Platonille: "Te kreikkalaiset olette yhä lapsia vielä, ja kreikkalainen ei tule koskaan vanhaksi!" niin tarkoitti hän sillä, että kreikkalaisen sivistyksen kuvaavana piirteenä oli puute entisyyttä käsittävistä tiedoista sekä puute korkeammasta opista. Kreikan sivistyselämässä pääsi kuitenkin valtaan tavallaan vanhoillinen piirre, joka sitä mukaa lujittui mitä pitemmälle ajassa taaksepäin jäi se aika, jolloin uutta sisältöä sivistykseen tuli muilta.

Nähtävästi vanhoillinen kouluväki vielä nykyään ihailee muinaista kreikkalaista sivistysihannetta ja sen mukaista sivistyssisältöä juuri sen ylimyksellisen piirteen vuoksi. Kreikassa näet silloin eroitettiin jyrkästi vapaan miehen opinnot ja oppi elämää varten, joka jälkimäinen muka kuului vain käsityöläisille ja orjille. Vapaan miehen opinnot näet olivat elämän ratoksi, miehen koreudeksi tai tieteellisen totuuden tutkimuksille pyhitetyt, eivätkä siis ainakaan välittömästi tarkoittaneet tuottaa käytännölliselle elämälle hyötyä.

Rooma sai Kreikasta käsin sivistyksen sisällön ja vähitellen muodot. Ensimmäiset puhujakoulut täällä olivat kreikkalaisia. Roomalaisille ylimyspiireille sopi hyvin vieras kieli opetuskieleksi, sillä siten ylempi sivistys pysyi yksinomaan varakkaampien monopolina. Kun Gallus avasi latinankielisen puhujakoulun, täytyi hänen kestää kiivaita hyökkäyksiä roomalaisten "patrioottien" sekä muidenkin oppineiden puolelta.

Paavin kirkon kieleksi tuli latina. (Sillä kielellä Suomessakin pidettiin jumalanpalvelukset useita satoja vuosia, rahvaan ymmärtämättä hölyn pölyä koko taivaallisista messuista ja menoista.) Kun kirjatkin olivat latinaksi, eikä kansalla ollut kouluja, pysyi sivistys varmasti varakkaiden omaisuutena. Tämä sopi hyvin Euroopan ruhtinaiden ja muiden mahtimiesten vanhoilliseen ajatuspiiriin. Keski-ajan kirkko perusteli muotojaan kreikkalaisen "pakanallisen" filosofin, Aristotelin opilla. Kun tämä kirkko ahdisti puhe-, paino-, jopa ajatuksen-

kin vapautta (korvaripissä täytyi papille kuiskata kaikki salaisuudetkin), syntyi muissakin kuin varsinaisissa uskonnon miehissä voimakasta kapinamieltä. Yksi uuden ajan filosofian perustajista, Descartes, koetti tarmolla tunkeutua pois entisestä ajatuspiiristä ja näkemään elämän nuorta kehitystä. Hän sen vuoksi pitikin kreikan kielen oppimista aivan tarpeettomana. Rosseau, tuo kuuluisa yhteiskuntatutkija, heitti kasvatustieteen vanhat kielet hiikapainona pois.

Ennen kaikkea meidän on kuitenkin kiitettävä niin sanotun "valistusajan" miehiä siitä, että nämät tarmolla kääntyivät vanhan ajan kieliä ja vanhaa sivistystä vastaan. Katolisissa maissa ei edes jesuitismi, protestantisissa maissa ei edes uskonpuhdistus kyennyt ymmärtämään elämän kehitystä ja sen vaatimuksia. Siksi niiden vaikutuksesta ei koulu-elämä kyennyt pitemmälle seuraamaan ihmiskunnan kehitystä, vaan kangastui muodoissaan.

Etupäässä kuuluisan saksalaisen filosofin, Immanuel Kantin (kuoli 1804) kautta sai edistysmielisempi suunta silmätä uuteen aikaan, uuteen elämän sisältöön. Karkoittaessaan persoonallisen jumalan ja persoonallisen perkeleen pois tieteellisestä elämästä, sai hän kirkon ja keisarin niskaansa ja menetti professorivirkansa. Kant opetti, että vasta meidän aikamme (s. o. uusi aika) kykenee eroittamaan myös hyvän ja pahan. Hän painosti järjen valistamisen tarpeellisuutta, asetti yhteiskunnan uudistamisen ihmisten velvollisuudeksi ja vaati uskon- ja sivistyksen asioissa lopettamaan kaiken mitä järki ei voinut sulattaa ja hyväksyä. Vaikka valloppäivät ja suuri joukko sen ajan oppineita tuomitsivat Kantin, on jo aikoinaan ja aivan meidän päiviimme asti Kantin oppi, joka on luonnollisesti uuden ajan tiedettä lähellä, paljon korkeampaa ja syvempää kuin kreikkalaisten ja roomalaisten filosofien oppi — mahtavasti vaikuttanut vanhoillisuuden kumoamiseksi ja opettanut ihmisiä katkomaan muodollisuuksien kahleita.

Uushumanismi, tuo kaiken kreikkalaisuuden intoilu, ei tällaisten miesten vaikutuksen vuoksi kyennyt saattamaan kouluihin kreikan kieltä opetuskieliksi, kuten katolinen kirkko kykeni latinan-kielisen opetuksen ja jumalanpalveluksen luomaan. Klassillisuus siis heikkeni kuolemaansa kohden. Pään vastoin oli uushumanismi kreikkalaisinnollaan vetänyt latinalta paljon voimia pois. Ja kun kreikka ei kyennyt tulemaan tieteen kieleksi, niin se vaan tuki uusien kielten pääsyä valta-asemaan. Saksalaiset kirjailijat alkoivat kirjoittaa saksaksi, englantilaiset omalla kielellään. Itsepä vanhan ajan ihailijatkin, kuten runoilija Goethe, kirjoittivat saksaksi.

Tämä kaikki osoittaa sitä, että sivistysaineet samoin kuin koko koulu-asteet perustuvat yhteiskuntaan, jossa elävään ihmisten sieluelämä kokonaisuudeksi katsottuna kehittää yhä uutta elämän sisältöä. Samoin kuin äiti laulaa lapselleen, tahi laulurastas varhain kevätaamuna jo päivän sarastuksessa laulaa — ei sekään itselleen laula — vastaisille

rastaille, niin samoin suurin osa kansaa katsoo ihastuksella nuoreen elämään. Vain jotkut vanhat ylimyspiirit eivät jaksa lakata edes Kantin velvollisuusopin kannustamina itselleen laulamasta — toisin sanoen eivät ymmärrä olojen ja elämän kehittämää uutta sisältöä, eivät ymmärrä elämän nuorentumista.

Uuden ajan tieteet, uudempi sivistyssiisältö luo esteistä huolimatta uusia muotojakain. Onkin luonnollista, että uudet tieteet, jotka ovat entisten tieteitten saavutuksien yläpuolella, tunkeutuvat omalla painollaan kouluihin, yliopistoihin. Samoin edistävästi vaikuttaa taiteellisen elämän kehittyminen.

Ylemmät piirit voivat veltostua, synnyttää vähitellen yhä heikompia jälkeläisiä, joista on pienempiä edellytyksiä vastaiselle tieteen ja taiteen alalle saada todellisia kykyjä. Kuninkaitten ja keisarien perheistä ja jälkeläisistä ei kait ole henkisen elämän jätiläisiä syntyneet.

Syvämmän tieteellisen tutkimuksen juuret ovat käytännöllisestä elämästä, "kokemuksesta" haettavat. Jos tiedemiesalulla jo on suuri kokemusten varasto, voi hän vetäytyä vuosiksi yksinäisyyteen tiedettään harjoittamaan. Kant yleensä ei seurustellut oppineiden kanssa, vaan yleensä käytännön miesten kanssa, pysyen siten yhä kokemusta lähellä, kuten hänen filosofiansakin. Sillä senkin alkujuret ja yhä uudelleen palautuva verestyminen lähtevät kokemuksesta. Siis elämän, käytännöllisen elämän tuntemuksen perusteella voidaan vain kohota tieteitten huipulle, käytännöllisen elämän yläpuolelle. Filosofinen kasvatustieteilijä O. Willman pitää teoksessaan (Didaktik als Bildungslehre) sitä valistusajan hyvänä puolena, että tiede silloin pyrki lähentymään kansaa, sillä siten syntyi kansan hengen ja sivistyksen välille lisääntyvä vuorovaikutus, huomiota ansaitseva kosketus elämän ja tutkimuksen välille. Me voimme lisätä, että euroalainen tieteen tutkimustapa on saanut suurta apua käytännön elämässä saavutetuista keksinnöistä. Juuri siksi, että euroalais-amerikalainen sivistyselämä kohoaa käytännön pohjalta, ovat tieteet täällä korkeammalla kuin Aasian maissa. Uuden sivistyksen maissa itse elämän yhä uusiutuva sisältö antaa suuntaa tiedemiesten tutkimuksille ja nämä taas puolestaan luovat yhä uutta valoa, tulevaisuuteen tähtäävää valoa siltä pohjalta, jonka entinen tiede ja uusi elämä tieteellisine aiheineen antaa.

On vallan tärkeä asia, että uudet tieteet luovat uusille muodoille hyviä mahdollisuuksia. Tuo kreikkalaisten käsitys oli väärä, kun se piti sivistystä ja koulua vain ylempien luokkain omaisuutena ja halveksi käytännöllistä elämää. Sivistyksen ja koulun tulee palvella juuri käytännöllistä elämää. O. Willman sanookin, että hyödyllisyysperiaate sivistys-koulutyössä on vain silloin väärä, jos elämä käsitetään liian ahtaasti ja alhaiseksi olemassaolon taistelussa. Sivistys tarkoittaa suuressa määrässä yleishyödyllisyyttä. Opin sisällön määrää ehdottomasti se, mikä elämässä vaikuttaa. Jos sivistys-

pyrinnöltä puuttuu käytännöllisyyteen tähtäävää piirrettä, puuttuu siltä myös helposti pontta ja kestävyyttä.

Tämän piirteen vaikuttavuuden esteenä on vieläkin kouluissa liian paljon vanhan maailman oppiaineistoa. Sitkeästi on oppikouluissa vanhojen kielten kannattajajoukko taistellut kuolinkamppailussaan. Tahdotaan säilyttää nuorille edes Homeroksen runot nuorison omalle kielelle käännettyinä kun ei enään voida ajatella latinan tai kreikan kieltä opetuskielenä tahi edes horjumatonta asemaa uusien kielten rinnalla.

Kun kerran uusien tieteiden tutkimustavat ovat paremmat kuin entisten, ja uudet oppiaineet: luonnontieteet, matemaattiset aineet, uudet kielet ja uusi kirjallisuus sivistysvälineinä kouluissa voivat rakentaa näiden tutkimustapojen pohjalla sivistys- ja koulusysteeminsä, niin on selvää, että vanhain oppiaineiden ja vanhain menettelytapojen täytyy poistua uusien tieltä. Kysymyshän on ihmiskunnan edelleenkehittämisestä. Siksi tarvitaan uutta vanhan tilalle. Ihmiskunnan ja yksilön ankara velvollisuus on pyrkiä pois vanhasta kuoresta. Tapo oli alkuihmisillä, samoin kuin vieläkin raakalaiskansoilla jokapäiväiseen elämään kuuluvata, joten historioistakin olisi jätettävä, ainakin koulukirjoista, kaikki sotaseikat pois, samoin hallitsijat. Sen sijaan olisi historiaan pantava miten postilaitos, postikulku, liikeneuvot, maanviljelys ja teollisuus ja yhteiskuntamuodot (ylemmille kouluvuosille), fi-

losofia ovat kehittyneet, miten laulu — soittoaito, miten kansansivistyksen ja kasvatuksen kehitys on kulkemassa.

Kysymyshän on kasvattaako koulu nykyajan ihmisiä vai haaveksijoita, jotka eivät ymmärrä elämää. Tohtori H. Goudig sanoo ankarana arvostelun Saksan kouluista tähän nähden: "Käsittääkseen oli ihan kohtalokasta kouluillemme (maailmansoldan johdosta), etteivät ne täysin päättävästi ryhtyneet kasvattamaan nuorisosta nykyajan ihmisiä. Melkoinen osa kasvatuksemme huonoja seurauksia johtui siitä, ettemme pitäneet oppilaitamme alkaisina, nykyajan kansalaisina: heissä oli paljon enemmän nykyisyyttä, kuin mitä edes uneksia saatoimme. Nuoriso keskellä nykyaikaa — kas siinä selvä kiinnekohta, josta meidän on lähdeävä."

Mitä muuten oppiainekseen tulee, niin on tärkeää nuorison kehityksen kannalta, että mikäli mahdollista se on käytännöllisen elämän läheisyydestä.

Tietojen tulee kasvaa oppilaassa itsessään, se on opetuksen uusi periaate. Vain oppilaiden oma toiminta, oma, omintakeinen, opettajan johdon yhä supistuessa, opiskelu tuottaa suurimmat tulokset.

Tuo Gaudigin lause viittaa Saksan uuteen sivistyselämään, jonka vallankumous saattoi alulle. Saksassa onkin jo paljon koulujen ylimpiä virastoja ja yliopistoja myöten henkilöitä, jotka eivät toivo enään vanhan maailman sivistysmuotojen palauttamista, vaan ovat uskollisia uudelle, joka on hahmoitellut uuden maailman sivistykselle suunta-aiheet.

Pahin vihollisemme

on tietämättömyys — tietämättömyys sanan laajimmassa merkityksessä: tietämättömyys taloudellisessa elämässä tapahtuvista muutoksista ja niiden seurauksista, tietämättömyys työväen luokan asemassa tapahtuvista muutoksista, tietämättömyys työväen luokan mahdollisuuksista ja käytettävissä olevista keinoista. Tietämättömyys johtaa usein epätoivoon. Ja epätoivo johtaa usein rappeutumiseen. Tietämättömyyttä ja siitä aiheutuvia seurauksia vastaan voidaan taistella ainoastaan tietoisuuden levittämisenä! Yksi ase tässä taistelussa on tämä julkaisu. Levittäkää Tie Vapautta. Myykää yksityisnumeroita ja hankkikaa vuosi- ja puoli-vuosilauksia.